

ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นกับ
ประชาชน
(The Power Relation Between Local Political
Readers And The People)

นายเรืองฤทธิ์ คงอยู่

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน โดยการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอกรอบแนวความคิด (Concept Paper) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน ผลจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ความสัมพันธ์ทางอำนาจเป็นการปฏิสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม/เครือข่าย กลุ่ม/เครือข่ายกับกลุ่มเครือข่าย อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงอำนาจมีลักษณะไม่เสมอภาค โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจมากกว่าย่อมได้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ทางอำนาจนั้น เช่น ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน เป็นต้น

Abstract

The Objective Of This Study Is To Study The Power Relation Between Local Political Leaders With The People. It Is A Study The Involved Concepts And Theories For Presenting The Concept Paper About The Power Relation Between The Local Political Readers And The People. The Results Showed The Power Relation Is The Exchange Interaction Between The Person And Person, Person And Group/ Network, Or Group/Network And Group/Network. However The Power

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จังหวัดเลย

Relation Is Not Equal, Especially The Man Who Is More Power Than Other. He Can Receive More Benefits By Making The Power Relation Such As The Local Political Reader And The People.

บทนำ

ความสัมพันธ์ทางอำนาจ เป็นความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้ตนเองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นชุดย่อยของการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange) ทำให้มีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนดังกล่าวจึงมีลักษณะของการได้เปรียบและเสียเปรียบควบคู่กันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่ามีอำนาจมากน้อยแค่ไหน หากบุคคลมีอำนาจมากกว่าย่อมกำหนดหรือส่งอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรมของผู้ที่ตนเองมีอำนาจน้อยกว่าได้เสมอ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ทางอำนาจจึงมีลักษณะไม่เสมอภาคหรือบางครั้งเรียกว่า ความสัมพันธ์ไม่สมมาตร เพราะความสัมพันธ์ทางอำนาจดังกล่าวให้ความสำคัญกับอำนาจที่เหนือกว่า (Over Power) เพราะอำนาจคือความสามารถของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร เครือข่ายในการเข้าถึง ครอบครองและจัดการทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ได้อย่างถูกต้องโดยชอบธรรมและมีอิสระ เพื่อให้ตนเองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้ตลอดเวลา ดังนั้นในแต่ละสังคมจึงมีกลุ่มบุคคลที่ต้องการมีอำนาจ เพื่อจะสามารถควบคุม เข้าถึงและจัดการทรัพยากรของตนเองได้ตลอดเวลา เช่น ชุมชนกับรัฐบาล ชุมชนกับนายทุนและกลุ่มผลประโยชน์กับนักการเมือง เป็นต้น

สำหรับบทความนี้เป็นเพียงการนำเสนอความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน เชิงการตั้งคำถามเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจให้มีความสมดุล (Balance) เนื่องจากบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งในส่วนของการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของงานวิจัยที่ผู้เขียนได้ทำวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน” เท่านั้น ยังไม่ได้นำเสนอผลการวิจัยภาคสนาม ซึ่งถ้าหากผู้เขียนได้วิจัยแล้วเสร็จจะได้เขียนบทความต่อยอดเป็นข้อสรุปเพื่อตอบคำถามบทความนี้อีกครั้งหนึ่ง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นกับประชาชน

ลักษณะความสัมพันธ์ทางอำนาจ

ความสัมพันธ์ทางอำนาจ (Power Relationship) เป็นการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม เป็นต้น ความสัมพันธ์ทางอำนาจมีลักษณะเป็นการอาศัยซึ่งกันและกันหรือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน บางครั้งความสัมพันธ์ทางอำนาจจึงมีลักษณะเป็นการพึ่งพาเชิงการแลกเปลี่ยน (Exchange Dependence) ผลประโยชน์ (Benefit) ซึ่งกันและกัน หรือที่ Richard M. Emerson (1962) กล่าวว่า ความสัมพันธ์อำนาจแบบพึ่งพาต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (Reciprocal Power-Dependence Relation) โดยให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของความสมดุล (Probability Of Balance) และการกระทำที่มีความสมดุลกัน (Balancing Operation) สำหรับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งพามี 2 ตัว (Two Variables) การพึ่งพา (Dab) การพึ่งพาของผูกกระทำ A ขึ้นอยู่กับการกระทำของ B คือ (1) สัดส่วน (Proportional) โดยตรงต่อการลงทุนสร้างแรงจูงใจของ A ในเป้าหมายเป็นสื่อกลางโดย B และ (2) สัดส่วนผกผัน (Inversely Proportional) ต่อความพร้อมของเป้าหมายเหล่านั้นต่อภายนอก A ของความสัมพันธ์ A-B ในข้อเสนอ (Proposition) นี้ เป้าหมายถูกใช้ในบริบทที่กว้าง เพื่ออ้างถึงการเสาะแสวงหาความพึงพอใจอย่างมีสติในราวกับว่าได้รับรางวัลโดยไม่รู้ตัวผ่านความสัมพันธ์ ความพร้อม (Availability) ของเป้าหมายที่อยู่ข้างนอกของความสัมพันธ์อ้างอิง (Refers) เส้นทางเลือกของเป้าหมายที่ประสบผลสำเร็จ (Goal-Achievement) ความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นที่มีความโดดเด่นมากที่สุด (Notably) ต้นทุน (Cost) ที่มีความสัมพันธ์กับทางเลือก (Alternatives) ดังกล่าวถูกรวมเข้าในการประเมิน (Assessment) ของการพึ่งพาด้วย ความสัมพันธ์ทางอำนาจถือว่าเป็นรูปแบบเบื้องต้นของการวิเคราะห์อำนาจในเครือข่ายการแลกเปลี่ยน (Exchange Network)

ความสัมพันธ์ทางอำนาจมีลักษณะของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน (Exchange Relation) ความสัมพันธ์ทางอำนาจเป็นชุดย่อยของความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนในบุคคลคนหนึ่ง “ได้น้อยกว่า (Gets Less)” (Homans, 1974) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ David A. Baldwin (1978) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ทางอำนาจเป็นเรื่อง (Terminology) ของการแลกเปลี่ยน (Exchange) นั้นหมายความว่า ในบริบทของความสัมพันธ์ทางอำนาจ มี “ผู้ชนะ (Winners)” ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่า และ “ผู้แพ้ (Losers)” ซึ่งเป็นผู้ไม่มีอำนาจน้อยกว่า เพราะอำนาจเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลหรือปัจเจกบุคคล ซึ่งอำนาจมีอิทธิพลหรือควบคุมพฤติกรรมของผู้กระทำขององค์หรือหรือผู้แสดงคนอื่น ๆ ความสัมพันธ์ทางอำนาจดังกล่าวจึงมีลักษณะของการควบคุมหรือผู้ที่มีอำนาจมากกว่า ดังที่ Robert A. Dahl (1957) ได้ยกตัวอย่างของความสัมพันธ์ทางอำนาจว่า อำนาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น A มีอำนาจเหนือ B ในขอบเขตอำนาจนั้น A สามารถให้ B ทำอะไรให้ก็ได้ ซึ่ง B จะไม่ทำอะไร B ต้องทำอย่างเดียวกับที่ A ต้องการให้ทำเท่านั้น ความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง A กับ B โดยที่ A มีอำนาจมากกว่า ดังนั้น Robert A. Dahl (1957) จึงได้เปรียบเทียบอำนาจ โดยการจำแนกลักษณะของอำนาจออกเป็น 3 ประเภท คือ อำนาจที่เหนือกว่า (More Power Than) อำนาจที่น้อยกว่า (Less Power Than) และอำนาจเสมอภาค (Equal Power) ซึ่งในการเปรียบเทียบอำนาจดังกล่าว Dahl กล่าวว่า มีปัจจัยอย่างน้อย 5 ตัว ที่จะนำมาใช้ในการเปรียบเทียบ คือ 1) ความแตกต่างในพื้นฐานของอำนาจของพวกเขา เช่น A มีอำนาจเหนือ B พ่อแม่มีอำนาจเหนือลูก เป็นต้น 2) ความแตกต่างในความหมายของการจ้างงานขั้นพื้นฐาน เช่น นายจ้างมีอำนาจเหนือลูกจ้าง เจ้านายมีอำนาจเหนือลูกน้อง เป็นต้น 3) ความแตกต่างในขอบเขตของอำนาจ เช่น ประเภทของการตอบสนองที่เกิดขึ้น (Evoked) 4) ความแตกต่างในจำนวนของผู้ตอบสนองเชิงเปรียบเทียบ 5) ความแตกต่างในการเปลี่ยนแปลงในความเป็นไปได้หรือ ที่กล่าวถึง อำนาจว่าถูกนิยามโดยความเป็นไปได้ที่บุคคล B จะดำเนินการกระทำ (Perform An Act) เนื่องจากการแทรกแซงของ A อย่างไรก็ตาม ยังมีความเป็นไปได้ที่ B จะคิดริเริ่มกระทำโดยปราศจากการแทรกแซงของ B อิทธิพลการกระทำดังกล่าวจะมีความแตกต่างระหว่างความเป็นไปได้ของทั้งสองฝ่าย ความ

สัมพันธทางอำนาจจึงสามารถแสดงออกได้ทั้งทางบวกและทางลบ (Positive And Negative Power) สำหรับความสัมพันธ์ทางอำนาจเชิงบวก (Positive Power) สามารถนำไปสู่การบรรลุข้อตกลงทั้งสองฝ่าย ถึงแม้ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจมีความเหลื่อมล้ำของอำนาจ คือ บางคนที่อำนาจมากอาจสามารถกำหนดพฤติกรรมของบุคคลอื่นให้กระทำตามที่ตนเองต้องการได้มากกว่าคนที่อำนาจน้อย อย่างไรก็ตาม นอกจากความสัมพันธ์ทางอำนาจดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจในทางตรงกันข้าม คือ ความขัดแย้ง การไม่เห็นด้วย การต่อต้านหรือการไม่ยอมรับ เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางลบ (Negative Power) แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ความสัมพันธ์ทางอำนาจมีทั้งทางบวกและทางลบ แต่บุคคลที่มีอำนาจมากกว่าย่อมสามารถกำหนดพฤติกรรมและทัศนคติของบุคคลอื่นให้กระทำตามที่ตนเองปรารถนาได้ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ทางอำนาจจึงมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) คือ มีการประนีประนอม ต่อสู้ ขัดแย้ง รวมถึงมีความสัมพันธ์ทางอำนาจจึงมีลักษณะเป็นการควบคุม (Control) ของอีกฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจมากกว่าเพื่อให้ฝ่ายที่มีอำนาจน้อยกว่ากระทำตามความต้องการของตนเองต้องการ ความสัมพันธ์ทางอำนาจดังกล่าวจึงมีลักษณะที่ไม่สมดุล (Unbalance) เนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าววางอยู่บนพื้นฐานของอำนาจที่แตกต่างกัน บุคคลหรือกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่าย่อมสามารถกำหนดพฤติกรรมหรือให้บุคคลหรือกลุ่มอื่นให้สามารถทำตามสิ่งที่ตนเองต้องการหรือคาดหวังได้มากกว่า ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมีความสำคัญต่อกระบวนการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการ/สิ่งที่ตนเองคาดหวังไว้ คือ ความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนแบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน ซึ่งผู้ได้ประโยชน์มากกว่าหรือน้อยกว่าขึ้นอยู่กับอำนาจที่ตนเองมีอยู่

แต่อย่างไรก็ตาม Baldwin (1978) ได้สรุปว่า ความสัมพันธ์ทางอำนาจมีคุณลักษณะของความขัดแย้ง (Conflict) ในขณะที่ความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนมีคุณลักษณะของการร่วมมือ (Cooperation) Michael Karlberg (2005) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ทางอำนาจมักถูกอ้างถึงเรื่องของ “ความเสมอภาคของอำนาจ (Power Equality)” (เช่น ความสมดุลของอำนาจ) และ “ความไม่เสมอภาคของอำนาจ (Power Inequality)” (เช่น อำนาจเหนือกว่า) ในทำนองเดียวกันความเสมอภาคของอำนาจและความไม่เสมอภาคของอำนาจมีการสะท้อนที่ลงตัวกัน

(Mirror Counterpoints) ภายในชุดของความสัมพันธ์ของอำนาจที่เกี่ยวข้องกัน (Mutualistic) กล่าวอีกนัยหนึ่ง ตัวแสดง (Agents) ที่กระทำอย่างมีส่วนร่วมสามารถถูกระทำให้มีคุณลักษณะโดยการกระจายที่เสมอภาคหรือไม่เสมอภาคของอำนาจ อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ย่อมมีความแตกต่างกันเมื่อความสัมพันธ์มีความเกี่ยวข้องกัน (Mutualistic) ความเสมอภาคของอำนาจที่อยู่ภายในความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน (Mutualistic Relationship) ส่งผลต่อการให้อำนาจที่เกี่ยวข้องกัน (Mutual Empowerment) ของตัวแสดงที่ร่วมมือกันทั้งหมด (Cooperating) ในทางกลับกัน ความไม่เสมอภาคของอำนาจภายในความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันส่งผลต่อการให้อำนาจที่ช่วยเหลือกัน (Assisted Empowerment) ของผู้แสดงที่มีอำนาจน้อยกว่า โดยผู้มีอำนาจมากกว่า การลำดับชั้น (Hierarchy) ที่เป็นหลักการขององค์กรสามารถถูกมองว่าเป็นความต้องการที่มาจากความไม่เสมอภาคภายใต้สภาพการบางอย่าง (Circumstances) ในบริบทของสังคมหรือองค์กร ลำดับชั้นอ้างอิงถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เป็นโครงสร้างที่ไม่เสมอภาค (Unequally Structured Power Relations) ในบริบทของความสัมพันธ์อำนาจแบบเกี่ยวข้องกัน ลำดับชั้นสามารถเป็นหลัก การเชิงองค์กรที่มีคุณค่า เมื่อกลุ่มของประชาชนที่มีความเสมอภาคมีขนาดใหญ่เกินที่มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ (Effectively Engage) สมาชิกทุกคนในกระบวนการตัดสินใจ กลุ่มอาจมีผลประโยชน์จากการมอบอำนาจ (Delegating) ในการตัดสินใจต่อกลุ่มที่มีขนาดเล็กกว่า การยินยอมเห็นด้วยเมื่อไม่มีความเสมอภาคหรือลำดับชั้นสามารถให้อำนาจแก่กลุ่มเพื่อให้สิ่งต่าง ๆ สำเร็จหรือไม่ให้สำเร็จ ในกระบวนการสามารถเชื่อได้ว่า ภาวะของความรับผิดชอบในการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องมาจากประชาชนจำนวนมาก ผู้ที่อุทิศเวลาและพลังงานเพื่อแสดงหาผลผลิตที่สามารถให้ประโยชน์ต่อทั้งกลุ่มได้

อำนาจเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลบรรลุเป้าหมายได้ตามที่ปรารถนา ดังที่ Ken Petress (1999) กล่าวว่า อำนาจ เป็นความสามารถที่มีอิทธิพลต่อคนอื่น ให้เชื่อ พฤติกรรมหรือคุณค่าว่า สิ่งเหล่านั้นอยู่ในอำนาจที่ต้องการให้พวกเขาหรือทำให้มีความเข้มแข็ง ตรวจสอบ (Validate) หรือยืนยันความเชื่อ ปัจจุบัน หรือติกรรมหรือคุณค่า อำนาจเป็นพลังทางสังคมที่ทำให้คนเคลื่อนคนอื่น เพื่อการจัดตั้งหน่วยงานอื่นเพื่อแสดงความสัมพันธ์ อำนาจเป็นความสามารถที่มี

อิทธิพลเหนือความเชื่อ พฤติกรรมและคุณค่าของบุคคลอื่นและอำนาจยังเป็นพลังทางสังคม (Social Force) ที่ช่วยให้บุคคลสามารถระดมสิ่งอื่น (Others) เพื่อจัดตั้งองค์กรให้เกิดความร่วมมือกันและเพื่อสลายการต่อต้านอำนาจของผู้นำ (Leaders' Authority) (Ken Petress. 2000) นอกจากนี้อำนาจยังเป็นระดับของการควบคุมเหนือทรัพยากรด้านวัตถุ (Material) มนุษย์ (Human) สติปัญญา (Intellectual) และการเงิน (Financial) ที่ดำเนินการ (Exercised) โดยภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม (Different Of Society) การควบคุมทรัพยากรเหล่านั้นกลายมาเป็นต้นกำเนิด (Source) ของอำนาจของปัจเจกบุคคลและสังคม เพราะอำนาจมีลักษณะเป็นพลวัตและมีความสัมพันธ์ (Relational) มากกว่าสิ่งสัมบูรณ์ (Absolute) อำนาจจึงถูกดำเนินการ (Exercise) ในบริบทความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองระหว่างปัจเจกบุคคลและกลุ่ม นอกจากนี้อำนาจยังเป็นการกระจายอย่างไม่ยุติธรรม (Unequally Distribute) เช่น บางคนและบางกลุ่มสามารถควบคุมแหล่งกำเนิด (Source) ที่ใหญ่กว่า (Greater) ของอำนาจของบุคคลอื่น ขอบเขตอำนาจจึงมีความสัมพันธ์กับจำนวนทรัพยากรที่สามารถเข้าถึงและควบคุม (Access And Control) เพราะฉะนั้น บางครั้งอำนาจอาจจึงถูกมองว่าเป็น “สิ่งสัมบูรณ์ (Absolute)” คือครอบคลุมและเข้มข้นสูงมาก (Highly Comprehensive And Intensive) เช่น นายจ้างกับลูกจ้าง พ่อแม่กับเด็ก หรือผู้คุมกับนักโทษ เป็นต้น (George Ritzer. N.p.) แต่บางครั้งอำนาจก็ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง คือ มีความเป็นพลวัตอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม เพื่อให้ตนเองบรรลุผลที่ต้องการ เพราะฉะนั้น อำนาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น A มีอำนาจเหนือ B ในขอบเขตอำนาจนั้น A สามารถสั่งให้ B ทำอะไรให้ก็ได้ ซึ่ง B จะทำอย่างอื่นที่นอกเหนือจากนั้นไม่ได้ B ต้องทำอย่างเดียวกับที่ A ต้องการให้ทำเท่านั้น ความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง A กับ B โดยที่ A มีอำนาจมากกว่า B นอกจากนี้การแสดงออกถึงอำนาจดังกล่าวยังสามารถกระทำผ่านการออกกฎหมาย (Robert Dahl. 1957) อย่างไรก็ตาม อำนาจมีความแตกต่างกัน อำนาจบางอย่างมีลักษณะเป็นด้านดี (Positive Power) อำนาจบางอย่างมีลักษณะเป็นผลลบ (Negative Power) (Veljko Rus. 1980) พาร์สันมองว่า อำนาจมี 2 ประเภทหรือหน้าที่ของอำนาจมี 2 ประเภท คือ

1) เชิงบวก (The Positive) ซึ่งมันมีอิทธิพลต่อการกระทำ (Activity) ของคนอื่นที่จะได้รับเป้าหมายเชิงบวกบางประการ (Some Positive Goals) และ 2) เชิงลบ ซึ่งมีหน้าที่ในการปกป้อง (Function Of Protecting) ปัจเจกบุคคล กลุ่ม เป็นต้น หน้าที่ทั้งสองอย่างเป็นอิสระของกันและกัน เพราะฉะนั้นเราจึงกล่าวได้อย่างมั่นใจว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันก็ขึ้นอยู่กับว่า ใครมีอำนาจมากกว่าหรือน้อยกว่า เพราะคนที่มีอำนาจมากกว่าย่อมสามารถกำหนดให้คนที่มีอำนาจน้อยกว่าทำตามที่ตนเองปรารถนาได้มากกว่า ในขณะที่คนที่มีอำนาจน้อยกว่า ก็สูญเสียสิทธิ์ในการเข้าไปจัดการกับทรัพยากรมากกว่า เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ถึงแม้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบของการกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ แต่ในเชิงปฏิบัติจริง ๆ ประชาชนยังคงมีสิทธิ์และอำนาจน้อยในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ดังนั้นจะเห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรบริหารส่วนตำบลกับประชาชนในท้องถิ่นจึงเกิดขึ้นเป็นประจำ

ดังนั้นจะเห็นว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมี 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์เชิงบวกและความสัมพันธ์เชิงลบ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์อาจไม่ได้นำไปสู่ผลสำเร็จหรือความร่วมมือเสมอ ในขณะที่เดียวกันความสัมพันธ์ทางอำนาจอาจกลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันหรือไม่ร่วมมือกันตลอดถึงเกิดความขัดแย้งกันจนเกิดการเผชิญหน้า ถ้าหากตนเองไม่ได้สามารถบรรลุผลประโยชน์ที่ตนเองคาดหวังหรือต้องการได้ โดยเฉพาะความสัมพันธ์เชิงอำนาจของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เนื่องจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบของการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้สามารถจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติได้ด้วยตนเองร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น แต่ที่ผ่านมามีการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นมักขาดความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น หรือประชาชนในท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการเข้ามาจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติร่วมด้วยอย่างแท้จริง เพราะ อปท. เป็นหน่วยงานที่ถูกกระจายอำนาจมาให้สามารถจัดสรรผลประโยชน์ภายในท้องถิ่น

โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้นจากเดิม การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในสังคมไทยที่ผ่านมานั้นมักถูกมองว่าเป็นการกระจายอำนาจให้เฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของภาครัฐเท่านั้นส่วนองค์กรในระดับชุมชน กลุ่มการเมือง ภาคประชาชนรวมทั้งอำนาจของประชาชนนั้น มักถูกมองข้ามและไม่ค่อยมีบทบาทในการมีส่วนร่วมของกระบวนการตัดสินใจด้านนโยบายของท้องถิ่นเท่าที่ควรหรือแม้แต่ค่านิยมของท้องถิ่นที่ปรากฏในกฎหมายปกครองท้องถิ่นฉบับต่างๆ รวมทั้งหลักการปฏิบัติที่กระทรวงมหาดไทยยึดถืออยู่ในปัจจุบัน ได้จัดหน่วยปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลัก “อาณาเขตและจำนวนประชากร” เป็นหลักเกณฑ์สำคัญ แต่เกิดการละเลยถึงความเป็นชุมชนและคุณภาพของบทบาทความเป็นพลเมืองในสังคม ทำให้เกิดการละทิ้งความเป็นชุมชนที่ดีจนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่นโดยภาพรวมนั้นขาดประสิทธิภาพ (อุดม ทุมโฆสิต, 2552) อันก่อให้เกิดข้อจำกัดที่สำคัญในการเข้าถึงกระบวนการจัดสรรทรัพยากรและปัญหาจากการที่ประชาชน องค์กรชุมชน และผู้ด้อยโอกาสไม่ได้รับเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเรื้อรังของปัญหาการเมืองในระบบรัฐสภาของไทยที่ไม่สามารถตอบโจทย์ของการแก้ไขปัญหาปากท้องและไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะที่ดีให้แก่ประชาชนได้ ดังนั้นจึงต้องพยายามพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมดังกล่าวให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อุดม ทุมโฆสิต และคณะ, 2546) อำนาจรัฐเปลี่ยนมือจากข้าราชการส่วนกลางที่ถือครองอำนาจไว้นานเกินไปสู่นักการเมืองท้องถิ่นแม้ว่าส่วนใหญ่ นักการเมืองเหล่านี้จะมาจากกลุ่มทุนรายใหญ่ แต่กลุ่มทุนรายเล็กๆ หรือผู้นำชุมชนรายย่อยก็สามารถเบียดเข้ามามีส่วนแบ่งทางอำนาจได้เช่นกัน (เวียงรัฐ เนติโพธิ์ .2551) โดยเฉพาะการปกครองท้องถิ่นของไทยซึ่งมักจะเกิดจากความคิดและความต้องการของกลุ่มชนชั้นนำในสังคม จึงทำให้มีลักษณะของการเป็นการเปลี่ยนแปลงจากบนลงล่าง ซึ่งประชาชนทั่วไปไม่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเลย (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2540) อย่างเช่น อำเภอชุมแพ ซึ่งมี อปท.จำนวนมาก มีประชาชนจำนวนมาก หน่วยงาน อปท.เหล่านี้ได้สร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับประชาชนอย่างไร เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งอาจกลายเป็นปัญหาและความไม่ร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น

พื้นฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) หรืออาจเรียกในเชิงการศึกษาโดยนโยบาย (Policy Approach) ว่าทฤษฎีทางเลือกที่มีเหตุผล (Rational Choice Theory) ประกอบขึ้นด้วยความพยายามที่จะประยุกต์หลักการตามแนวพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมวิทยา (สุเทพสุนทรภะสิทธิ์, 2540 : 250) โดยมีฐานคติ (Assumption) ที่ว่าการกระทำระหว่างกันของบุคคลจะกระทำโดยอาศัยการโต้ตอบ ซึ่งพิจารณาจากรางวัล (Reward) กับการลงโทษ (Punishment) หรือความพอใจ (Satisfactory) กับความไม่พอใจ (Unsatisfactory) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนการกระทำระหว่างกัน ตลอดจนการพิจารณาจากการที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุด (กำไร) เมื่อได้ลงมือกระทำไปแล้ว (ลงทุน) และคิดว่า การกระทำหรือการตอบแทนจากผู้อื่น ทำให้ผู้กระทำมีความพอใจเป็นอย่างมาก ทฤษฎีแลกเปลี่ยน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (1) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระดับบุคคล (Individualistic Exchange Theory) หรือทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงพฤติกรรม (Behavioral Exchange Theory) ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) และ (2) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ (Integration Exchange Theory) หรือทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง (สัญญาสัญญาวิวัฒน์, 2550) (Exchange Structuralism Theory) ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีมานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

ในปัจจุบันความสัมพันธ์ของคนในสังคมถือเป็นเรื่องใหญ่และมีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะในสภาวะที่คนมีความคิดแตกต่างกัน คนละด้าน เรามักสงสัยว่าทำไมคนคนหนึ่งจึงแสดงออกทั้งที่เขาน่าจะกระทำอีกอย่าง หรือทำไมคนหรือกลุ่มคนหนึ่งจึงลุกขึ้นมาแสดงความคิดเห็นทั้งที่ไม่เคยทำมาก่อน พฤติกรรม ความคิดเห็น และการกระทำดังกล่าวทำให้การศึกษาความสัมพันธ์ของคนในสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับความอยู่รอดของสังคม และการสร้างสังคมสันติสุข บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยใช้ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) เป็นปัจจัยอธิบายความสัมพันธ์ทางสังคมของคนทฤษฎีนี้อธิบายความสัมพันธ์ของบุคคลต่อ

บุคคล และบุคคลต่อกลุ่ม แนวคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์มีความคิดเชิงเหตุผลต่อการกระทำหรือกิจกรรมที่มี โดยมีกระบวนการสร้างความคิดสองระดับ (First And Second-Order Abstraction) ในการอธิบายคือ การกระทำหรือกิจกรรม ซึ่งความสัมพันธ์เกิดขึ้นเป็นระดับแรก ระดับที่สองว่าด้วยสถานะภาพหรือตำแหน่งของบุคคล กระบวนการทั้งสองระดับมีความเกี่ยวพันกันอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงในส่วนแรกจะทำให้การเปลี่ยนแปลงในอีกส่วนหนึ่ง และความเกี่ยวพันกันนี้นำไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์ของบุคคลกับบุคคล หรือต่อกลุ่มบุคคลในเชิงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relation) การอภิปรายประกอบด้วยการนำเสนอสามส่วน โดยส่วนที่หนึ่งเป็นการเสนอเนื้อหาของทฤษฎีว่าด้วยการแลกเปลี่ยนทางสังคม ส่วนที่สอง การเสนอกรณีศึกษาการใช้ทฤษฎีอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา และส่วนที่สามการอภิปรายความสำคัญของสถานะภาพและตำแหน่งต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (สันทัด เสริมศรี.2551)

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมเกิดขึ้นจากงานเขียนของศาสตราจารย์ ยอห์น โฮมแมน (G.c. Homans) ในปี พ.ศ. 2493 หรือ ค.ศ. 1950 ในหนังสือชื่อ The Human Group โดยกล่าวถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นเกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างความคิด (อธิบายแนวคิด) ในการอธิบายสองระดับ ระดับแรกมีชื่อตามคำภาษาอังกฤษคือ First Order Abstraction และระดับที่สองคือ Second Order Abstraction ซึ่งทั้งสองระดับมีความเกี่ยวโยงกันและมีผลต่อกันและกัน หลักเกณฑ์แรกเป็นการอธิบายการกระทำหรือกิจกรรม (การแสดงออก) ของบุคคลต่อบุคคลในบริบทของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ระดับที่สองคือการอธิบายปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งเกี่ยวกับสถานะภาพหรือตำแหน่งของบุคคลและสิ่งที่เป็นนามธรรมอยู่ภายในตัวคนต่างๆเช่นค่านิยม ความเชื่อ การรับรู้หรือความรู้สึกเป็นต้น ทฤษฎีนี้เชื่อว่าคนเรานั้นมีเหตุผลทั้งในเรื่องความรู้สึกนึกคิดและการกระทำ บุคคลคิดและกระทำก็เพื่อตอบสนองความรู้สึกที่ดีให้กับตนเอง เช่นการกระทำที่ทำแล้วเกิดความสุขสบายใจ และรวมถึงการกระทำที่ให้ผลประโยชน์ทั้งในรูปรางวัลที่เห็นได้และไม่เห็นเป็นรูปร่าง หรือรางวัลทั้งที่เป็นเศรษฐกิจและรางวัลทางด้านสังคม (Turner, 1977) ดังนั้นเมื่อบุคคลติดต่อกับอีกบุคคลหนึ่งหรือสร้างความสัมพันธ์กับอีกกลุ่มบุคคล บุคคลจะใช้สถานะหรือตำแหน่งที่ตนมีสร้างความ

สัมพันธ์ทางสังคม หรือทำให้กิจกรรมและการกระทำดำเนินไปในทิศทางที่ประสงค์ ความสัมพันธ์ทางสังคมจึงหมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่บุคคลมีต่ออีกบุคคล หรือกลุ่มบุคคล กิจกรรมและการกระทำจะดำเนินต่อไปหรือยุติในเวลาหนึ่ง โดยคาดหวังว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถดำเนินการต่อไปในอนาคต ความสัมพันธ์ทางสังคมยังหมายถึง บุคคลทำงานให้กับอีกบุคคลหนึ่งโดยตกลงกันเรื่องค่าจ้างค่าตอบแทนในการทำงาน ตลอดจนภาระหน้าที่และงานที่ต้องทำ ความสัมพันธ์ทางสังคมจึงรวมถึงกรณี เพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่ พ่อ ช่วยแม่ ผู้ซื้อกับผู้ขาย และผู้โดยสารกับพนักงานขับรถ เป็นต้น โดยลักษณะความสัมพันธ์นี้มีความเข้าใจโดยทั้งสองฝ่ายที่จะร่วมกิจกรรมกันนั่นเอง (สันหัต เสริมศรี.2551)

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชน

ผู้นำทางการเมืองเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนผ่านการเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารบ้านเมือง เพราะฉะนั้นผู้นำทางการเมืองจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทที่สำคัญต่อประชาชน เพราะเป็นผู้เข้ามาทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรของประเทศเพื่อให้ประชาชนได้รับอย่างทั่วถึง นั้นแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของผู้นำทางการเมืองมีผลต่อความเจริญเติบโตของประเทศ ความมั่นคงของประเทศและการอยู่ดีมีสุขของประชาชน อย่างไรก็ตาม ผู้นำทางการเมืองอาจหมายถึงบุคคลเพียงคนเดียวหรือกลุ่มบุคคล เช่น พรรคการเมืองที่อาสาเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ เป็นต้น ผู้นำทางการเมืองจึงมีหลายระดับ เช่น ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศหรือระดับชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้นำทางการเมืองอาจเป็นผู้มีตำแหน่งทางการเมืองและไม่มีตำแหน่งทางการเมืองก็ได้ (ปรัชญา เวสารัชช์. (2552) อ่างในพรอัมรินทร์ หรหมเกิด. (2556) ผู้นำทางการเมืองจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรของประเทศโดยตรง ซึ่งหากผู้นำทางการเมืองมีความรู้ความสามารถและเป็นผู้ที่มีคุณธรรมหรือธรรมมาภิบาล ประเทศชาติและประชาชนย่อมได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ประชาชนย่อมสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่หากผู้นำทางการเมืองมีพฤติกรรมในลักษณะการคอร์รัปชัน (Corruption) ไม่ตั้งอยู่ในศีลธรรมหรือขาดธรรมมาภิบาล ประเทศชาติย่อมเกิดความเสียหายและประชาชนอดอยาก ทุกข์ยาก ขาดความอุดมสมบูรณ์ เหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวย่อมส่งผล

ให้ประชาชนเกิดการต่อต้าน ขับไล่ ไล่ส่ง นักการเมือง หรือการประท้วง การเดินขบวน ดังที่ปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชนมีหลายลักษณะ บางครั้งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก เช่น การถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน การให้ความร่วมมือกัน การสนับสนุนพรรคการเมือง เป็นต้น แต่บางครั้งความสัมพันธ์เชิงลบ เช่น การประท้วง การไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ การขับไล่ผู้นำ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชนมีลักษณะดังกล่าวข้างต้น สามารถศึกษาได้จากมิติทางด้านสังคมต่าง ๆ ดังนี้ (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. 2556)

1. พฤติกรรมส่วนตัวของผู้นำ เป็นการศึกษาลักษณะความสามารถและพฤติกรรมส่วนตัวของผู้นำ เช่น ความสามารถในทางสังคมและมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการประสานและการจูงใจ ความสามารถในการบริหารจัดการ บุคลิกส่วนตัว ความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบ ลักษณะทางอารมณ์ ลักษณะการใช้อิทธิพล และการครอบงำ ความมีคุณธรรมและจริยธรรม ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

2. สถานภาพทางสังคม เป็นการศึกษาลักษณะพื้นฐานทางสังคมของผู้นำ ซึ่งอาจพิจารณาได้จากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพครอบครัว ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงานในอดีต ตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกขององค์กรหรือหน่วยงาน เป็นต้น

3. กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เป็นการศึกษาผู้นำจากประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคมของผู้นำ เช่น การได้รับการอบรมในครอบครัว ประสบการณ์ของการเป็นผู้นำในสถาบันการศึกษา การได้รับการปฏิบัติจากเพื่อนร่วมงาน ประสบการณ์ในการทำงาน การได้รับรางวัลและการได้รับการยกย่องให้เกียรติ เป็นต้น

4. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและองค์การ เป็นการศึกษาทำความเข้าใจผู้นำในบริบทหรือสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น ลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ระบบและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ รูปแบบทางการเมือง ลักษณะขององค์การ ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น

พฤติกรรมทางสังคมของผู้นำทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นมีผลต่อความสัมพันธ์กับประชาชนอย่างมาก เพราะพฤติกรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อการอยู่ดี

มีสุขของประชาชนโดยตรง ถ้าหากพฤติกรรมของนักการเมืองมีลักษณะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การกำหนดนโยบายหรือการกำหนดโครงการพัฒนาย่อมจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ให้กับประเทศและประชาชนได้โดยตรง โดยเฉพาะหากพฤติกรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรหรือการกำหนดแนวแนวทางหรือนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนย่อมจะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ และประโยชน์ดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อในระดับประเทศ ทำให้ประเทศมีความเจริญเติบโต มั่นคง ประชาชนไม่อดอยาก ไม่ยากจน แต่อย่างไรก็ตาม การที่ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชนจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวได้นั้น ประชาชนจำเป็นต้องมีอำนาจในการต่อรองกับผู้นำทางการเมืองมากขึ้น ในลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะถ้าหากประชาชนมีอำนาจน้อย ไม่มีพลังมากพอที่จะต่อรองกับกลุ่มนักการเมือง ประชาชนย่อมเสียเปรียบหรือตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้นำทางการเมือง ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างหนึ่ง

สรุป

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจมากกว่า ย่อมจะเป็นผู้กำหนดทิศทางได้ฝ่ายเดียว โดยเฉพาะหากกลุ่มผู้นำทางการเมืองเป็นผู้มีอำนาจมากกว่าย่อมจะสามารถเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศได้เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งนโยบายบางอย่างอาจถูกกำหนดมาเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตนเองของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น แต่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวมน้อย ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจของประชาชนให้มีลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยกันกับผู้นำทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2556). **สังคมวิทยาการเมือง**. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โรงพิมพ์คลังนานา. ขอนแก่น.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2540). **100 ปีการปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540**. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2554). **รายงานการวิจัยเรื่องกระบวนการทางการเมืองในการกระจายอำนาจด้านสาธารณสุข : กรณีศึกษาการถ่ายโอนสถานีอนามัย**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- อุดม ทুমไชสิตและคณะ. (2546). **รายงานการวิจัยเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับราชการบริหารส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ตลอดจนรูปแบบที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อุดม ทুমไชสิต. (2552). **การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่ : บทเรียนจากประเทศพัฒนาแล้ว. (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- David, A. Baldwin (1978). **Power And Social Exchange**. Dartmouth College.
- George Ritzer. (N.p.). **Power In Encyclopedia Of Social Theory Volume 2**. (Editor).
- Michael Karlberg. (2005). **The Power Of Discourse And The Discourse Of Power : Pursuing Peace Through Discourse Intervention**. In **International Journal Of Peace Studies**, Volume 10, Number 1, Spring/Summer 2005.

- Richard M. Emerson. (1962). **Power-Dependence Relations**. American Sociological Review, Vol. 27, No. 1. (Feb., 1962), Pp. 31-41.
- Robert Dahl. (1957). The Concept Of Power. **International Encyclopedia Of The Social Sciences, Vol. 12**. Edited By David Sills. Mac Millan.
- Talcott Parsons. (1963). On The Concept Of Political Power. **Proceedings Of The American Philosophical Society, Vol. 107, No. 3** (Jun. 19, 1963), Pp.232-262
- Veljko Rus. (1980). **Positive And Negative Power : Thoughts On The Dialectics Of Power**. Institute Of Sociology, University Of Ljubljana, Yugoslavia.